

Димка МИТЕВА

ПИСАТЕЛ СО БОГАТА НАРОДНА ЛЕКСИКА И ФРАЗЕОЛОГИЈА

„Разгледи“. Година XXXIII, септември–октомври
бр. 7–8, Скопје 1990, стр. 485–488.

Во последниве десетина години Васе Манчев објави четири книги раскази, две драми и една повест. Тоа се: „Суша и душа“ (1977), „Клето лето“ (1983), „Чинки“ (1987), „Подигравки“ (1988), „Инакво лице“ (1988) и „Насушна сушност“ (1989).

На литературен план Васе Манчев постојано се самопотврдува пред сè како автор на кратки раскази во кои, сликајќи мали луѓе и мали настани, умее да осмисли и уметнички уобличи некои општи животни вистини што се предмет на литературата воопшто. Тој притоа не случајно (тоа го видовме и од изборот на темата на неговиот магистерски труд) ја користи токму гротеската, што му овозможува одделни луѓе, ситуации, појави и др. да ги прикаже од нивната по малку необична, фантастична и комична страна. Многу писатели се обидуваат да постигнат резултати во краткиот расказ, но малкумина успеале во тоа не само кај нас ами и пошироко. Може да изгледа претерување, но читајќи ги кратките раскази на Манчев не ретко ми иде на ум великиот Антон Павлович Чехов. Оној што ќе го оценува критички творештвото на Манчев, веројатно не ќе може да не ја потврди оваа моја мисла. Неговите кратки раскази мошне прилегаат на еден вид поезија во проза. Поезијата ја чувствуваме дури и на формален план; одделни реченици во расказите дури и се римуваат, напоменувајќи ни на познати стихови од народната поезија, којашто го проникнува духовниот живот на нашите луѓе. Таквите „стихотворения в прозе“ има напишано и големиот руски писател Иван Сергеевич Тургенев.

Наспроти констатацијата дека вистинските писатели ги сликаат човечките судбини на луѓето, на човекот воопшто, из-

несувајќи на показ општи вистини за нивните карактери, за нивните маки и радости, факт е дека тие го прават тоа имајќи предвид конкретни луѓе, луѓе од оној крај што најдобро го познаваат. Во случајот на Васе Манчев, тоа се луѓе од струмичкиот регион, тоа е струмичкиот човек. Него, и неговите радости и таги, неговиот јазик, неговата лексика и фразеологија Васе Манчев ги внесува во македонската литература.

Како го постигнал тоа? Најпрвин, нему му било, што се вели, судено да биде писател. А тоа значи – да има силно развиена опсерваторска дарба. Тој умее да го види во манифестациите на животот, навидум едноличен и монотон, и она што човек, зафатен со своите грижи и проблеми, не го гледа. Да го види селото, селскиот живот, да вникне во надворешните околности со кои е окружен струмичкиот човек – од кога се кукнал па до последниот негов здив. И уште поважно: Манчев умее да вникне во душата на тој човек, да ни го претстави така што читателот на неговите раскази чувствува дека зад надворешно грубата природа на неговите јунаци се кријат богати личности: со блага душа и чудесна реч и фраза. И за нив, за тие струмички луѓе Манчев има несомнени симпатии. А тие симпатии, таа љубов за нив, колку и да е скриена на прв поглед, читателот ја чувствува, ја открива во текот на читањето на секој негов одделен расказ, и, ми се чини, по прочитувањето ќе си рече: Навистина, тоа е наш човек, Македонец. А струмичанецот ќе рече: Наш струмичанец, живее на страниците од овие раскази! Се мачи, страда, се радува! Го препознаваат!! Тоа е признание за вистинскиот писател. Литературното творештво на Васе Манчев оди по нагорна линија. Со секое свое дело тој ги потврдува своите вредности како писател. Го истакнуваме јазикот на расказите на Васе Манчев. Тој јазик е богат на лексичко, фразеолошко и синтаксичко ниво. Манчев, покрај богатата струмичка лексика, одлично ја познава и лексиката на западномакедонските говори одразена во делата на писатели, западни Македонци (Владо Малески, Коле Чашуле, Петре М. Андреевски, Живко Чинго, Блаже Конески и многу други). Манчев е мајстор на краткиот расказ. Тој успева во рамките од неколку страници текст да оцрта определен лик, настан и сл. и тоа да го стори со извонредно богат јазик наситен и со ред зборови од говорот на струмичкиот крај.

Еве за илустрација, мала одломка од расказот „Неделен ручек“:

„Прстите на тате веќе ги допирнуваат влажните пердуви на кусото петле, го чувствуваат зарипнатото срце на откинатото крило. Тупка срцето, тупка, сака да го иступка сиот оној живот што му го одземаат, да ја собере сета светлина што му ја згаснуваат и да ја почувствува сета љубов што би го опивала до судениот час. Ноктите веќе се вовлекуваат под мокротото перје, под топлата наежена кожа, палецот во раната се забодува.

Кусото петле морничаво скрескува, спретува со некоја неверојатна сила на неуништив дух, изрипува од бездушната надмоќ на својот убиец, се стркалува накај куќата, од смртта излегува, во пазувите на мама влетува. Таа го гушнува, го покрива со прегачот и тивко заофкува со соборена глава и расплетена коса врз него. Тате се нафрла зазбивтан, со испружени раце, ги отвора канџиштата да ја раскине. Мама детински се склопчува, клетото пиле не го дава. Тате замавнува, ја трештува мама по лицето, снежни пеперуги се посипуваат по гумното. Две црвени шурки ѝ потечуваат по градите, врз прегачот, кусото петле го залеваат. Тате ѝ ги раздерува пазувите и, како да ѝ ја вади душата, го стиснува пилето за фуфулот. И, небаре се одмаздува, му ја откинува златната круна од главата.

***

Света недела, пладне посребрено. Тате кажува молитва, испива две чашки препек и ја забодува вилушката во оризникот.

– Ајде кркајте, не дремете!"

Ете, токму таа, јазична, страна на делото на Манчев буди посебен интерес кај работниците во областа на македонскиот јазик. Затоа е сосем природно што неговите дела, заедно со делата на другите наши истакнати писатели и поети, се ексцерпираат во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ во Скопје. Токму преку него (а порано и преку Кочо Урдин и Митко Маџунков) дел од струмичката лексика останува трајно зафиксирана во македонската литература. Тоа зборовно благо ќе се користи за разни лингвистички проучувања, а посебно за Толковниот речник на македонскиот литературен јазик.